

Рецензія

на дисертаційне дослідження **Головко Ольги Сергіївни**
«Формування демократичної культури майбутніх менеджерів освіти
засобами неформальної освіти»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 – Професійна освіта

Науковий складник актуальності дослідження Ольги Сергіївни Головко коріниться в потребі у розвитку положень теорії та методики професійної освіти щодо пошуку неординарних шляхів і способів формування демократичної культури майбутніх менеджерів освіти. Йдеться про формулювання і розв'язання автором науково значущої проблеми об'єктивного зв'язку неформальної освіти майбутніх менеджерів освіти із розвитком у них демократичної культури як системної професійної якості. Практичний вимір результатів науково пошуку знаходиться у площині виконання закладом вищої освіти запиту на випускника з високим рівнем розвитку демократичної культури, здатного якісно виконувати професійні функції, активно сприяти демократизації нашої держави.

За результатами аналізу змісту роботи передусім визначимо її орієнтацію на цілісну реалізацію методологічного апарату. Зокрема, в дисертації мають місце опертя на сучасні принципи організації дослідження (системний, синергетичний, діяльнісний, особистісно орієнтований, компетентнісний).

Логіка дослідження має право на життя як чітко підпорядкована меті пошуку. Вона передбачає оптимальне використання такої сукупності тактичних засобів методологічного аналізу (теоретичних і емпіричних методів науково пошуку та методів математичної статистики), яка є адекватною специфіці обраної проблеми та поставленим завданням.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, висвітлено методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про їх апробацію й

упровадження. Аналіз наукового апарату дає змогу зробити позитивний висновок щодо методологічної обґрунтованості, виваженості та органічного взаємозв'язку всіх основних категорій дослідження.

На позитивну оцінку заслуговує перший розділ дисертації «Теоретичні аспекти формування демократичної культури майбутніх менеджерів освіти», в якому Ольга Сергіївна Головка проаналізувала проблему демократизації управління закладами вищої освіти з точки зору теоретико-правових аспектів; схарактеризувала сутність підготовки майбутніх менеджерів освіти в сучасних закладах вищої освіти у світлі демократизації; визначила роль неформальної освіти в підготовці майбутніх менеджерів освіти; зробила дефінітивний аналіз поняття «демократична культура майбутнього менеджера освіти» та його структура.

Дисертантом глибоко вивчені питання досвіду іноземних країн, особливо країн-членів Європейського Союзу на основі таких документів як Хартія з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини, «Рамка компетентностей для культури демократії», «Паризька декларація», «Європейський план дій щодо прав людини та демократії», «Демократичне управління школами», Програма освіти та навчання Європейської Комісії. Дисертантка робить висновок, що в цих країнах створено єдину законодавчу та нормативно-правову базу для регулювання питань демократизації освіти. Проаналізована велика кількість нормативних документів Мюнхенського, Единбурзького, Оксфордського університетів щодо підтримки процесів демократизації в системі вищої освіти в країнах Європи. Детально розглянуті Автором теоретичні засади демократизації в законодавчих та нормативних документах України: Закон України «Про освіту» (2017) Закон України «Про вищу освіту» (2014) Концепція розвитку педагогічної освіти (2018) Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (2019) Національна стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 рр. (2020) Концепція розвитку громадянської освіти.

Розглядаючи питання підготовки майбутніх менеджерів освіти в сучасних закладах вищої освіти у світлі демократизації Ольга Сергіївна провела докладний аналіз восьми Освітніх програм і навчально-методичних комплексів різних університетів України.

Достатньо глибоким є діфінітивний аналіз понять «культура», «культура демократії», «демократична компетентність», «демократична культура» в результаті якого було уточнено сутність ключового поняття дослідження «демократична культура майбутніх менеджерів освіти». Автор розглядає демократичну культуру майбутніх менеджерів освіти як комплекс особистісних якостей майбутніх фахівців (лідерство, відповідальність, ініціативність, толерантність, повага до людей, емпатія), що базуються на демократичній компетентності (знаннях, цінностях, уміннях, ставленнях) під час прийняття управлінських рішень та планування в сфері освіти. Також була розглянута структура демократичної культури майбутніх менеджерів освіти в якій визначено основні компоненти: аксіологічний, гносеологічний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивний.

У другому розділі «Розроблення та експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування демократичної культури майбутніх менеджерів освіти засобами неформальної освіти» цілком доречним уявляються визначені та обґрунтовані дисертанткою компоненти, критерії, показники та рівні сформованості демократичної культури майбутніх менеджерів освіти.

Автором визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування демократичної культури майбутніх менеджерів освіти засобами неформальної освіти

Схвальної оцінки заслуговують розроблені автором інформаційні ресурси «Теоретико-правові аспекти демократизації управління закладами освіти», «Демократична культура керівника закладу освіти», «Ефективні методи та засоби формування демократичної культури майбутнього менеджера освіти», «Роль неформальної освіти у професійній підготовці

майбутніх керівників закладів освіти»; тренінг «Розвиваємо демократичну культуру online» та хакатон «Цифрові технології розвитку демократичної культури керівників закладів освіти».

Результати педагогічного експерименту супроводжуються матеріалом у графічному відображенні, у вигляді таблиць, рисунків, які суттєво розширюють та доповнюють зміст дисертаційної роботи. Вірогідність експериментальних даних забезпечується використанням сучасних засобів і методик проведення дослідження.

Загальні висновки дисертаційної роботи О.С. Головки повністю відповідають поставленим завданням та свідчать про досягнення визначеної мети.

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи О.С. Головки, її цілісність та логіку викладу матеріалу, можна вказати й на наявність певних дискусійних положень:

1. У підрозділі 1.2. «Підготовка майбутніх менеджерів освіти в сучасних закладах вищої освіти у світлі демократизації. Роль неформальної освіти в підготовці майбутніх менеджерів освіти», на наш погляд бажано було б посилити більш детальним аналізом наукових джерел щодо підготовки майбутніх менеджерів освіти засобами неформальної освіти (с.66-68).

2. Повністю погоджуючись з тим, що неформальна освіта є потужним засобом формування демократичної культури майбутніх менеджерів освіти. Однак, слід зауважити, що у підрозділі 1.2. бажано б було посилити інформацію щодо неформальної освіти з точки зору понятійного апарату та нормативної бази України.

3. Третю умову, а саме засвоєння комплексу знань щодо особливостей демократичного управління сучасними закладами освіти, автор пропонує реалізувати через запровадження спеціальної (вибіркової) навчальної дисципліни «Демократична культура менеджера освіти». Проте, дисципліни за вибором студента є складовими освітньої програми, тобто

формального освітнього середовища і не можуть розглядатися як неформальна освіта.

4. Важливим моментом є визнання закладами вищої освіти результатів неформальної освіти. В роботі бажано було б прописати механізми зарахування результатів неформальної освіти, спираючись на законодавчу базу України в галузі освіти та внутрішні положення ЗВО.

Вказані зауваження не впливають на загальну оцінку рецензованої роботи, яка в цілому характеризується актуальністю, теоретичною та методичною обґрунтованістю, практичним значенням. Вважаємо, що дисертація **Головко О.С. «Формування демократичної культури майбутніх менеджерів освіти засобами неформальної освіти»** (спеціальність 015 – Професійна освіта), є вагомим внеском у педагогічну науку й практику, цілком відповідає вимогам до написання даного типу робіт, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Рецензент:

к. пед. н., доцент,

доцент кафедри педагогіки

ДЗ «Луганський національний

Університет імені Тараса Шевченка»

Вікторія Швірка

Підпис *Швірки Вікторії*
Засвідчую
Начальник відділу кадрів *Григорів Віталій Іванович*
ДЗ "Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка"

